

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo
Cene: Letno 32 din, polletno 16 din,
četrtno 9 din; inozemstvo 64 din.
Poštno-čkovni račun številka 10.603
Reklamacije niso poštnine proste.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO
Z MESEČNO PRILOGO „KMECKO DELO“

Uredništvo in upravnništvo: Maribor, Koroška 5.
Telefon 21-13

Cene inseratov: Cela stran
din 2000—, pol strani din 1000—,
četrtni strani din 500—, 1/4 strani
din 250—, 1/8 strani din 125—
Mali oglasi vsaka beseda din 1—

Vojna poročila z zapada in severa

Na povelje kralja so položile belgijske čete orožje

V začetku minulega tedna je presenetila ves svet vest, da se je predal Nemcem belgijski kralj Leopold III. kot vrhovni poveljnik vojske in je končal odpor Belgijske dne 28. maja zjutraj.

Belgijska vojska, ki je krepko in junaško sodelovala s francoskimi in angleškimi četami pri obrambi lastne domovine, se je nehala na kraljevo povelje upirati, ne da bi bili o tem usodepolnem koraku poprej obveščeni zavezniki.

Francoski ministrski predsednik Paul Reynaud je izrekel koj po prvem obvestilu o predaji o tem koraku tole sodbo: »Belgijski kralj se je odpovedal boju proti volji svojega naroda in je položil orožje. To je dejanje, ki v zgodovini nima primere. Belgijska vlada me je obvestila, da se je kralj odločil za ta korak proti soglasnemu mnenju odgovornih ministrov. Vlada je izjavila, da je pripravljena staviti v službo skupne stvari vse belgijske sile, s katerimi more še razpolagati. Belgijska vlada namerava dati na razpolago to vojsko ter je pripravljena tudi sodelovati pri delu za francosko oborožitev.«

Glavni potek predaje

V glavnem štabu belgijske vojske je bilo 27. maja posvetovanje belgijskih generalov in onih ministrov, ki niso bili v Parizu in Londonu. Naenkrat se je dvignil kralj Leopold in izjavil, da je sklenil predajo, ker ne vidi nobene možnosti za nadaljnjo borbo. Kraljeva izjava je vplivala na navzoče kot bomba. Vrhovni poveljnik zavezniških čet general Blanchard si je zaman prizadeval pregovoriti kralja, naj odgodi svoj sklep vsaj za teden dni. Leopold III. je zahteval, naj doseže Blanchard v Parizu veliko protinemško ofenzivo pri Amiensu. Ker general zaprošene takojšnje ofenzive ni mogel izposlovati, je kralj prekinil vsa nadaljnja pogajanja z zahtevo, da se ustavi vežbanje 300.000 belgijskih mladeničev, ki so se zatekli kot regruti na francoska tla, da jih pripravijo za frontno službo. General Blanchard je to odločno odklonil.

Zvečer je ministrski predsednik Pierlot skušal še enkrat vplivati na kralja, da odstopi od svojega sklepa. Sporočil mu je, da je prejel od angleške in francoske vlade močna zagotovila, da bo Belgija po vojni vzpostavljena v celoti, tako gospodarsko kakor politično. Kralj je opozoril, da ne gre tu toliko za rušenje in uničenje, kolikor za človeška življenja, ker je jasno, da bi bila v nadaljnjih borbah belgijska vojska uničena.

Takoj nato je belgijski ministrski predsednik Pierlot odletel z letalom v London, kamor je prispel tudi šef francoske vlade Reynaud. Storjeni so bili sklepi za rešitev zavezniške vojske v Belgiji. Ponoči ob dveh pa je kralj svojo odločitev uresničil. Dobil je zvezo z nemškim generalnim štabom po posredovanju nemškega vojaškega poveljnika v Gandu. Ob štirih zjutraj je kralj izročil svojo predajo

brez pogojev. Ob četrtni pet so Nemci predajo sprejeli.

Kralju Leopoldu III. je odkazalo nemško poveljstvo bivališče v njegovem gradu v Bruslju.

V smislu povelja belgijskega kralja so prišle belgijske čete, katerih je okrog pol milijona mož, 28. maja polagati orožje. Orožje so zbrali na določenih krajih, ki jih je označilo vrhovno poveljstvo nemške vojske.

Proglas belgijske vlade

Belgijski ministrski predsednik Pierlot je 28. maja zvečer po radiu prečital proglas belgijske vlade, ki se glasi:

»Ko se je kralj Leopold začel s sovražnikom pogajati, je Belgija bila začudena. Po belgijski ustavi je vsa oblast v rokah naroda. Odkar se je kralj sporazumel s sovražnikom, ni več v položaju, ki bi mu dopuščal vladanje. Zato so vsi častniki naše vojske, vsi podčastniki in vojniki odvezani prisega svojemu vladarju. V primeru, da kralj ne more izvrševati svoje oblasti, predvideva namreč naša ustava, da prevzame vso oblast vlada, ki ima zaupanje parlamenta. To je sedaj primer. Vlada je zato trdno odločena, da kot edina zakonita predstavnica belgijskega naroda vztraja v svoji borbi proti napadalcu. Vlada, ki tolmači voljo naroda, se niti za hip ne pomišlja nadaljevati borbo. Iz onih Belgijscev, ki so v Angliji in Franciji, bo organizirana nova armada. Potrudili se bomo, da organiziramo vse naše narodne sile in jih po-

stavimo v službo naroda. Ti sklepi se bodo takoj izvršili v skladu z naporom zaveznikov, ki so nam dali jamstva in katerim smo dolžni ostati zvesti. Gre za našo čast, zato se bomo borili naprej, kajti moramo se izkazati vredne svojih prednikov.«

Po predaji belgijske armade

Kljub temu, da je kralj Leopold III. položil orožje v trenutku, ko je bil položaj francoske in angleške vojske na severu težaven, a po zavezniških poročilih še ne obupen, so sklenili zavezniki nadaljnji odpor. Ostanki angleške v Belgijo na pomoč poslano vojske so se po predaji Belgijscev postavili Nemcem v bran v trikotu Dunkerque-Dixmuiden-Armentiers. Angleži so bili sredi minulega tedna še v stiku z južno se borečimi francoskimi divizijami v trikotu Armentiers-Valenciennes-Rubaix.

Angleži so branili vsako ped zemlje in so se umikali počasi proti Dunkerque ob morju, da bi se vkrcali in se rešili preko Rokavskega preliva na Angleško.

Francoske čete so se tudi korakamo umikale v trdnjavski trikot Armentiers-Rubaix-Lille. Slednje mesto je najmočnejše trdnjavsko oporišče.

Sigurno je, da bodo v nekaj dneh Nemci opravili z vso zavezniško armado, ki je pohitela na pomoč Belgiji. Zasluga te armade je, da je kljub brezizglednemu položaju vezala nase jedro nemških napadalnih divizij in tako omogočila vrhovnemu poveljniku Weygandu, da je dobro pripravil obrambno črto Abbeville-Somma-Aisne-Magnotova črta.

Najstrašnejši boji za proboj do morja in vkrcanje na Angleško

Vodstvo zavezniških čet pod poveljstvom francoskega generala Blancharda in angleškega generala Gorta se je odločilo po nenadni predaji glavnega dela belgijske armade za proboj do pristanišča Dunkerque in za vkrcanje na Angleško. Vnela se je bitka, ki je bila najbolj srdita in krvava, kar jih je bilo v sedanji vojni. V tej bitki so se odigrali nepopisno strašni prizori. Pod ognjem avtomatskega orožja, topov vseh velikosti in pod strahotnimi eksplozijami letalskih bomb so se umikale zavezniške čete korakoma pred silnimi napadi nemških divizij. Bitka za proboj je trajala neprestano skoro ves minuli teden z isto srditostjo. Kljub vsem oviram in strahotam boja je uspelo najprej angleški armadi, da se je prebila do Dunkerqua. Zaveznikom pa je še z največjimi naporami uspelo, da so prebili z letalskimi bombami jezove rek Aa ter Yser in preplavili obširno ozemlje 1 m visoko. Nemški oddelki, ki so prodirali od Calaisa proti Dunkerque s severne strani, so se znašli na rekah Aa in Yser pred nepričakovano vodno zaporo, ki je onemogočila prodiranje nemških motoriziranih enot ter preprečila njihovo združitev pri Dunkerqueu. Na ta način so zavezniki zadržali ozemlje med re-

ko Aa do mest Cassel in Ypern ter reke Ysere. Nemške divizije namreč radi omejenega ozemlja niso mogle razviti svojega pokreta v polnem obsegu ter so bile prisiljene kretati se samo z manjšimi oddelki. Zavezniki so to izrabili in začeli svoje odvisne sile po načrtu prevažati preko Kanala na angleško ozemlje.

Zadnji četrtek in petek so podvzele francoske divizije, ki so že veljale za izgubljene, v trikotu Armentiers-Roubaix-Lill drzen poskus prodora do morja. V silnih borbah se je nekaterim oddelkom, katerih številna moč še ni znana, res posrečilo, da so se prebili preko nemškega obroča na črti Ypern-Cassel in se priključili severno od tam se borečim angleškim divizijam. Ta tvegani pohod je vodil francoski general Prioux, ki je pri tem sam padel v ujetništvo. Kolike so bile pri tem prodoru francoske izgube, bomo zvedeli šele pozneje, najbrž šele po vojni.

Po poročilih do zadnje sobote opoldne je bil položaj tak, da so združene angleške in francoske čete, s katerimi se je baje boril še tudi del Belgijscev, ki niso sledili povelju belgijskega kralja, naj odlože orožje, držale četrtekot Graveline-rika Aa-Cassel-Ypern-rika

Yser-Furnes-morje. Na ta utrjeni četverokot so neprestano udarjale nemške napadalne divizije in nemška letala, ki so metala točo bomb na tam zbrane zavezniške sile. Položaj teh čet ni bil zavidanja vreden, vendar pa ne več brezupen, ker je verjetno, da se je precejšen del lahko rešil čez morje.

Točen pregled izgub na severozapadnih (belgijskih) bojiščih še dolgo ne bo mogoče. Angleška in francoska vojska je štela okoli 370.000 mož. Od tega je po zavezniških poročilih bilo prepeljanih v prvih dneh vkrčavanja okrog 200.000 v Anglijo, okrog 60.000 pa se jih še bori pri Dunkerqueu. Ostalih 110 tisoč je smatrati za padle in ujete. Nemško poročilo govori zaenkrat o 26.000 francoskih ujetnikih.

O nemških izgubah za sedaj ni mogoče dobiti niti približnih podatkov, vsekakor pa bodo tudi zelo velike, posebno če upoštevamo, da so Nemci napadali, zavezniki pa se bra-

nili. Nemci doslej še niso izdali nobenega seznama padlih in ranjenih.

Poročilo od 1. junija pravi, da je bilo ta dan proti večeru vkrčavanje angleške vojske že skoraj zaključeno. Tudi vrhovni poveljnik angleške v Francijo in Belgijo na pomoč poslane armade, general Gort, je na ukaz vlade izročil poveljstvo nekemu po činu nižjemu častniku in se je 1. junija vrnil v Anglijo. General Gort je bil sprejet od angleškega kralja v avdienco in je bil za strateško zelo uspešno izvršeni umik odlikovan z najvišjim odlikovanjem. Ves vojaško-strokovni svet občuduje ta umik, ker so vsi strokovnjaki smatrali, da je bila vsa ta ogromna armada že izgubljena in njena usoda zapečatenena.

Kakšna bo usoda trdnjave Dunkerque, je še negotovo. Verjetno pa je, da jo bodo skušali zavezniki držati čim dalje, ker bo to prvi obrambni zid za obrambo pred napadom na Anglijo. Iz istega vzroka pa bodo seveda tudi Nemci napeli vse sile, da jo osvoje čimprej.

Boji Weygandove francoske armade

Medtem, ko so se bojevale zavezniške čete v Belgiji za proboj do morja, francoska Weygandova armada ob reki Sommi ni mirovala. Na Sommi srdito napadajo Francozi v pokrajini Amiensu edini most, ki ga drže Nemci, kakor tudi ob ustju Somme, kjer so po uspešnih borbah prekoračili reko na severu. Na

tem odseku so Francozi zasedli skoro vso pokrajino z Abbevilleom vred. Reka Somma teče skozi južno predmestje Abbevillea, kjer se nahaja otok, ki so ga francoske čete zasedle. V toku borb na tem odseku so igrale glavno vlogo francoske oklopne enote.

Pariz prvič bombardiran

V torek, 3. junija, ob 13.20 (pariškega časa) je izvedlo okrog 300 nemških letal iz velike višine prvi zračni napad na Pariz. Bombardiranje je trajalo eno uro. Prebivalstvo se je poskrilo v nekaj minutah v zaklonišča, kakor hitro je bil dan znak za prihod sovražnih letal. Francosko protiletalsko topništvo je začelo streljati in francoska lovka letala so se spustila v zrak nad nemške bombnike. Napad je zahteval po angleških poročilih 45 mrtvih in okrog 200 ranjenih. Vrženih je bilo okrog tisoč bomb raznih velikosti. Od teh jih je padlo 83 v središče mesta in 557 na pred-

mestja. Zelo mnogo hiš je bilo pri napadu porušeni, med njimi tudi več velikih stanovanjskih zgradb. Posebno je trpelo ozemlje ob reki Seini, kjer so bile zadete tri velike hiše in ena tovarna. Nastalo je tudi več požarov od zažigalnih bomb. Vse predele, katere so poškodovale bombe, je takoj zasedlo vojaštvo.

Francoski vojaški krogi so mnenja, da je bil ta prvi zračni napad na Pariz uvod v veliko nemško ofenzivo, ki bo pričela vsak čas ob reki Sommi in Aisni.

Kako napadajo Nemci

Nemški najtežji tanki

Predvsem moramo poudariti znatno nadmoč nemških najtežjih bojnih vozov ali tankov, kateri daleč nadkriljujejo francoske 70 tonske tanke. Te nemške tanke ščiti 85 do 100 mm debel oklop, dolgi so 20—25 m in široki 5,5 m. Oboroženi so z enim topom in strojnicami največjega kalibra ter dosežejo 25 km na uro. Oddelki težkih nemških tankov ne potrebujejo nobenega prateža ali trena. Vse, kar rabijo na pomožnem materialu in strelivu, glede prehrane in osebja, jim dovajajo prevozna letala, katera spremljajo lovka letala.

Bombniki v vlogi topništva

Pri napadanju se Nemci ne poslužujejo več težkega topništva, kakor je bil do te vojne običaj pri vseh ofenzivah. Vlogo težkega in poltežkega topništva so prevzeli bombniki.

Stalnost lepega vremena

Pazljivi opazovalec je lahko ugotovil, da je bila vsaka nemška ofenziva doslej odvisna od vremena. Vremenoslovci so ugotovili stalnost vremena, preden je začela zadnja nemška ofenziva. Med vsem pohodom je držalo lepo vreme. Napad prične redno v najbolj zgodnjih jutranjih urah, vendar po sončnem vzhodu.

Opazovalna letala in bombniki

Pred napadalcii vzlete naprej opazovalna letala, ki so v najožjem sodelovanju z bombniki. Ta se spustijo z brzino 550 km na uro proti sovražniku, kojega obramba s tal je bila še poprej izpostavljena bombnemu napadu iz znatnih višin. Iz višine 600—700 m spuščajo bombniki svoje bombe. Medtem ko so obramb-

ne baterije v boju z vidnim sovražnikom in se dvignejo v zrak nasprotna lovka letala, se odstranijo opazovalna ali izvidniška letala. Nato se prikažejo celi valovi velikih bombnikov, ki imajo sonce za hrbtom, letijo nizko

V zadnjem času nismo prinašali vojnih poročil iz Norveške, ker je bilo in je še zapadno bojišče v odločilnem ospredju.

Kakor znano, so Nemci zasedli kmalu po vpadu na Norveško njen južni del, od koder so prodirali proti osredju, kjer so se bile izkrcale zavezniške čete in so skušale ta del iztrgati iz nemških rok. Ker pa Norvežanom na pomoč pripeljani oddelki niso imeli na razpolago letališč, so se zopet vkrčali in so zagospodarili Nemci tudi v osrednji Norveški.

Koj ob napadu na Norveško so Nemci po morju zasedli važno пристanišče Narvik na severu. To mesto je nakladalna luka za znamenito švedsko železno rudo, katero so prevžali iz rudnikov po železnici in so jo v Narvik nalogali na ladje. Iz Narvika so krili Nemci s surovinami svoje tovarne v Posarju.

Kakor hitro je bil Narvik v nemški posesti, so se ga lotili tudi zavezniki in predvsem Angleži z morja in s kopne strani. Nemške bojne ladje v narviškem pristanišču so bile potopljene od angleških rušilcev, nakar so pričeli zelo srditi boji za mesto, okolico in za železnico s Švedsko. Nemci so pošiljali v mesto in v okolici obkoljeni posadki pomoč iz osrednje Norveške in največ pa z letali, kar pa ni zadostovalo.

nad zemljo in mečejo bombe na povsem nezavarovanega sovražnika. Istočasno pa brnijo nad težkimi bombniki v višini 600—700 m najbolj moderna lovka letala, ki ščitijo bombnike pred sovražnimi lovci.

Nadaljnji potek napada

Kakor hitro je uspelo težkim bombnikom, da so porušili važna sovražna križišča, rezervo in pratež ali tren s prehrano in strelivom, se prikažejo naenkrat na odprtem ozemlju ogromni tanki. Ako se sovražnik umakne pred temi velikani, stopi iz njih na stotine dobro oboroženih motociklistov, kateri se poženejo z neverjetno brzino naprej in skušajo doseči najbolj oddaljene cilje. Sigurno je, da imajo Nemci v prvih napadalnih trenutkih velike izgube, a ko jim pa uspe s pomočjo padalcev doseg ciljev, ne igrajo izgube nobene odločilne vloge. Za največjimi tanki pridrijo oklopni avtomobili in hitro premakljiva pehota, katera zaseda od opisanih oddelkov površno zavzeto ozemlje. Istočasno krožijo v zraku letala, ki ščitijo čete. Za temi kolonami se pojavijo celi oblaki prevoznih letal, ki se spuste do 20 m nizko in oddajajo četam vse potrebščine.

Možnost modernega napada na Anglijo?

Ta revolucionarni napadalni način je omogočil Nemcem, čeravno med ogromnimi žrtvami, prodor do angleške obale. Nastane vprašanje: Ali bo mogoče Nemcem, da se v večjem številu tudi izkrcajo na angleški celini? Sigurno je, da je mogoče v skupnem sodelovanju z mornarico ustvariti letalska oporišča. Iz teh lahko prevzamejo težki bombniki v spremstvu lovcev vlogo težkega topništva, ki bi omogočilo izkrcanje iz prevoznih ladij. Do danes so opazovali vojaški strokovnjaki, da ne zadostuje pomorska premoč, ako ni spremljana od nadmoči v zraku, da bi onemogočila take pohode. Ni pa verjetno, da bi razpolagali Nemci z zadostnim številom ladij, ki bi izkrcale na raznih točkah močnejše čete, ki so za posrečenje takega napada neobhodno potrebne.

Samim sebi prepričani padalci nikakor ne zadostujejo. Številno armado in težki vojni material je mogoče spraviti na Angleško samo po morju, in to z ladjami.

Angleško časopisje je že namigavalo, da se bodo Nemci morda izkrcali na Irskem, kar pa ni verjetno. Vsekakor je danes gotovo, da računa angleška vlada z vsemi mogočimi napadalnimi možnostmi in je že storila vse, da jih prepreči ali se jih obrani.

Severna Norveška

Velik pomen zavzetja Narvika

Po zavezniških in nemških vesteh je bil Narvik zavzet 28. maja zvečer. Zavezniške čete so zagospodarile tudi nad Fageirsom in Forsnesetom. Mesto je v razvalinah in nemška posadka je bila pobita. Največji odpor so nudili Nemci iz zraka, katerega pa je angleško letalstvo končno zlomilo.

Pomen zavzetja Narvika je zelo velik, ker je s tem upostavljena zveza med Narvikom in Švedsko po kopnem in je s fronto pri Narvik zavarovana vsa severna Norveška. Nemške čete, ki stoje sedaj še ob železniški progi iz Narvika na Švedsko, tik za švedsko mejo, so v zelo neugodnem položaju in ne bodo po padcu Narvika mogle več dolgo vztrajati. Pričakuje se, da bodo ali popolnoma poražene, da se bodo morale vdati, ali pa se umakniti na Švedsko, kjer bodo razorožene in internirane.

Zavezniki grade na severnem Norveškem v vsej naglici nova letalska oporišča. Sedaj bo postal tudi Narvik važna postojanka za nadaljnje zavezniške vojne pohode proti nemškim postojankam na srednjem in južnem Norveškem. Ni tudi izključeno, da ne bi norveške in zavezniške čete pričele po uničenju še zadnjih ostankov nemških čet vzhodno od Narvika ofenzivo proti srednji Norveški.